

Miodrag Matić: LOGOPEDIJA

(Izdavač: Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije, Beograd 1966. str. 330)

Da bi se što potpunije odredio pedagoški i kulturni značaj studije iz oblasti logopedije, kakvu smo dobili delom profesora Miodraga Matića, i što tačnije sagledao teoretsko-nastavni doprinos nauci i korist za našu savremenu specijalno-pedagošku praksu, jednom reči da bi se sagledao njen integralni smisao i značenje za razrešavanje defekata u oblasti govora i njihovih širih posledica, treba pre svega imati u vidu i njenu aktuelnost, potvrđenu brojem osoba sa govornim poremećajima — među kojima deca mlađeg uzrasta stoje na prvom mestu.

U predškolskom uzrastu procenat dece sa poremećajima govora kreće se od 30 do 60 odsto. Kod mentalno nedovoljno razvijene dece (kod učenika specijalnih škola) 40 odsto ih ima smetnje u govoru, a kad je reč o mentalno teško retardiranima, onda procenat logopata prelazi i 90 odsto.

Ako se uzme u obzir i to da su poremećaji govora vrlo često prepreka da se pojedinci, i pored najbolje volje i ličnih naklonosti, profesionalno opredeljuju za pojedine pozive kao što su nastavnički, advokatski, glumački, spikerski, službe u recepcijama, šalterske službe i slično, onda smo još bliže mogućnosti da odvagamo značenje jedne ovako ozbiljne i studiozno napisane knjige za kojom kod nas, i ne samo kod nas, odavno postoji goruća potreba.

Miodrag Matić već preko četrdeset godina deluje u oblasti specijalnog školstva i specijalne pedagogije. Poznat je u našoj i stranoj pedagoškoj i specijalno-pedagoškoj javnosti i stručnim krugovima. Prema nepreciznoj bibliografiji, postoji oko hiljadu njegovih radova objavljenih u listovima i časopisima naše i drugih zemalja. Tu je znatan broj posebnih dela koja tretiraju razne oblasti savremenog specijalnog školstva.

Iako Matićevo najnovije delo »Logopedija« nosi već dobro poznate osobine njegovih napisa: teoretsko-sadržajnu jasnost i preciznost i metodološku konkretnost i korisnost, ova knjiga, može se reći, predstavlja sintezu dugogodišnjeg istraživačkog rada, teoretskog izučavanja pomoćnih nauka čijim se iskustvima i primenom služi logopedija i vlastitih iskustava iz dugogodišnje žive prakse u kojoj Matić deluje, opservira, sabire iskustva, proverava saznanja u svim oblastima specijalnog školstva, među kojima su posebno dragocena njegova saznanja i tretman problema iz oblasti surdopedagogije i logopedije.

Kad imamo pred sobom Matićevu »Logopediju« i pažljivo se zadržimo na mnogim oblastima ove razučene discipline, ustvari dolazimo do uverenja da je Matićeva sigurnost i jasnoća u izlaganju materije, pored ostalog, bazirana i

na njegovoj posmatračkoj svestranosti. Matić logoped, teoretičar i praktičar oslanja se na iskustvo Matića surdopedagoga. Ova polivalentna stručnost pružila je autoru »Logopedije« mogućnost da na širokoj teoretskoj osnovi pomoćnih nauka i na ogromnom praktičnom iskustvu komponuje i dogradi ovu kompleksnu studiju, podjednako korisnu i za one koje ova disciplina prvenstveno teoretski zanima i za one koji se profesionalno bave logopedskom praksom, ili se za nju pripremaju.

Takvom je čine retka erudicija, izvanredna sistematičnost u istraživačkom poslu, precizno jasna metodičnost pri izlaganju teoretske građe i njene praktične primene.

Aposterioran istraživač i dokraja kritičan pisac, Matić nikada ne zaboravlja da i najsitniju činjenicu i korišćeni podatak drugih autora — kojim se u procesu donošenja sudova i zaključaka služi — ne istakne i ne uporedi.

Kad do određenih rezultata dođe vlastitim istraživanjem i eksperimentom, želi da, kroz literaturu, mišljenjima drugih proveri i odvagne vrednost ličnog saznanja i utvrdi da li je to što izlaže neko pre njega učinio i što o konkretnom pitanju misle drugi.

Široko informisan poznavalac nemačke, češke, poljske, ruske, mađarske i drugih stručnih literatura, Matić ukazuje na stavove poznatih svetskih stručnjaka i gradi zaključke na osnovu obimnog teoretskog saznanja, dugogodišnjeg ličnog istraživačkog rada i praktičnog iskustva.

Takvim postupkom izlaganja ovo delo teoretski obogaćuje čitaoca, jer je sam autor proučio ono najbitnije što su u aktuelnoj svetskoj literaturi o pojedinim oblastima i pitanjima logopedije ostavili poznati autori: Gučman, Frelšels, Hvacev, Seman, Sovak, Auhsinger i mnogi drugi.

Zato je Matićeva, »Logopedija« odista široko upotrebljiva i korisna za stručnjake raznih profila, makar u nekom pitanju, nekom istraživačkom zahvatu i praktičnom rezultatu bila dosegnuta, ili pak premašena.

Da bi se izučilo nekoliko naučnih oblasti, odmerila njihova uloga u razrešavanju integralnog fenomena patologije govora, potrebno je uložiti veliki napor, dug, istrajan, studiozan istraživački rad i smisao za sintezu bez koje se ne može široko i objektivno sagledati kompleksan problem.

U protivnom, zatvaranjem u okvire uske specijalnosti bilo koje od pomoćnih nauka, izlažemo se opasnosti da zbog nepoznavanja, ili prenebregavanja utvrđenih činjenica drugih poznatih istina obijamo otvorena vrata u traženju nađenog, gubimo smisao za ocenu doprinosa drugih.

Matićevom knjigom, projektovanom i dograđenom na temelju ravnopravnosti nauka na kojima se temelji i gradi logopedija, naša je stručna literatura u oblasti logopedске nauke obogaćena delom vrlo obaveštenog autora koji ovu složenu materiju pregledno i postupno komponuje i diferencira i sa jednakom se pažnjom odnosi prema kategorizaciji i diferencijaciji govornih poremećaja, objašnjavanju njihovih uzroka, metodologiji otklanjanja poremećaja, kao i prema preventivnim merama poremećaja glasa i govora i upoznaje ne samo studente defektologije i stručnjaka, već i roditelje, s načinom pravilnog vaspitanja dece i mladeži u oblasti razvitka govora.

Ova je knjiga dobrodošla našoj stručnoj javnosti i logopedskoj nauci ne samo radi podizanja opšte teoretske kulture u ovoj oblasti i temeljnijeg prilaza složenoj i delikatnoj oblasti patologije govora u našoj populaciji, već i radi

uvođenja više reda, bolje reći neophodnog reda u dijagnostičkoj terminologiji, radi preciznijeg diferenciranja logopedskih pojmova.

Korišćenjem ove knjige biće moguće izbeći brkanje simptoma alalije i afazije; jasno su definirane razlike između raznih afazija kako se pitanja gluvoće ponekad ne bi identifikovala sa senzornom afazijom itd.

Matićeva će »Logopedija« mnogima omogućiti da iz zamagljenosti teoretskih i praktičnih nesigurnosti, neznanja i terapijskih psiho-pedagoških neizgrađenih metoda i iskustava jasnije uoče i one poremećaje govora koji se retko konstatuju, iako postoje, pa se objektivno i ne otklanjaju. Takav je slučaj obično kad su u pitanju eholalije, perseveracije, verbigeracije, dizlogije, anartrije, aftongije, tahilalije, mikrofonije, megafonije i slično. Da i ne spominjemo da bi o kulturi glasa i govora u najranijem detinjstvu trebalo povesti mnogo više računa.

Radi toga je Matićeva »Logopedija« odista široko upotrebljiva i korisna knjiga na čijim se stranicama sagleda psihički i fiziološki proces razvitka govora, njegova patologija, posledice poremećaja: profesionalne, socijalne i psihološke, ili da pođemo obrnutim redom: psihološke, socijalne i profesionalne.

Nije preterano ako se kaže da će čitalac u njoj naći odgovore na sva teoretska i praktična pitanja ove složene discipline koja iskrsavaju u istraživačkom radu i konkretnoj primeni utvrđenih zakona na otklanjanju poremećaja govora, od najlakših do najtežih. Već sama činjenica da se u knjizi daje odgovor na oko 300 pitanja iz logopedije, najbolje govori koliko je bilo potrebno truda za analiziranje pojedinih pojava i problema da bi se prišlo sintezi materije, da bi ona bila objašnjena, istorijski, društveno, psihološki; da bi razgranati splet uzroka i posledica pojedinih govornih smetnji bio sagledan i shvaćen u svom osnovnom jezgrou i metodološki praktično razrešen i pobeđen.

Matićev stil nosi sve odlike pisca koji operiše široko zahvaćenom i studiozno izučenom materijom pomoćnih nauka logopedije, njihovom kondenzacijom i međusobnim prožimanjem, pisca koji je ta svoja teoretska saznanja uzdržano i odmoreno pretakao u njihove utilitarne metodološke tokove prakse, tako da su sadržina i oblik među sobom čvrsto vezani, jednostavni i jasni. Matić se striktno drži principa da samo ono što se ozbiljno upozna i sazna, ono što je jasno u mislima — može biti jasno kazano rečima.

Otuda ova knjiga u celini, kao i svako njeno poglavlje, svaki zaključak, građeni su na verifikovanim postulatima ove nauke, shvatljivi, dograđeni, precizno iskazani — i zato pedagoški instruktivno vrlo korisni.

Ova sabrana, sintetizirana — integralna materija dobro dolazi stručnjacima koji se duže bave teoretskom i praktičnom logopedijom, da je imaju na domaku ruke, radi podsećanja, poređenja sa svojim iskustvima i saznanjima, radi eventualnih korekcija nekih pojedinosti, a isto tako dobro će poslužiti i kao kompas za fina diferenciranja nekih logopedskih simptoma koji se na prvi pogled utapaju u simptome drugih i tako zavaravaju stručnjake, odvlače od prave dijagnoze, a to znači i od adekvatne metodologije otklanjanja.

Knjiga profesora Matića još više će koristiti studentima koji se spremaju za svoj logopedski poziv ili onima koji tek počinju praktičan rad, jer će u njoj sagledati sve dimenzije poremećaja govora i njihove reperkusije na ličnost i sredinu, naći metodski postupak za prilaz problemima i njihovom praktičnom rešavanju.

Svestranost osvetljavanja poremećaja govora sa stanovišta pomoćnih nauka — da bi se prišlo postupku otklanjanja — posebno je važna i, rekao bih, neophodna stručnjacima iz redova psihologa, pedagoga, lekara, fonetičara koji ovoj složenoj disciplini prilaze samo sa aspekata svojih specijalnosti.

Poznata je profesionalna šarolikost lica koja se kod nas i danas, u raznim institucijama, bave rešavanjem ovako finih, ovako suptilnih struktura, kao što su devijacije psihofizioloških funkcija onih sposobnosti preko kojih je čovek dostigao svoj najviši uspon i afirmaciju.

Za neke od njih razrešavanje poremećaja govora, pogotovo funkcionalnih poremećaja, rešava se isključivo lečenjem i logopedi tu nemaju šta da se mešaju (sem da korigiraju artikulacione nedostatke), za druge je to strpljiv, metodičan pedagoški, specijalno pedagoški rad na rehabilitaciji i rehabilitaciji govora, kod trećih je dovoljno psihički sugestivno delovati i osnažiti ličnost, četvrti misle da se sve može rešiti vežbanjima disanja i fonacije; peti da tek izmenom socijalne klime dolazimo do osnovnih uslova za oslobođenje logopata od straha i tako dalje. Kompletna istina svakako je u združenom delovanju saznanja i medicine, i psihologije, i fonetike, i specijalne pedagogije.

Poreklo stavova o dominantnom značaju i ulozi pojedinih pomoćnih nauka, pa i metodologiji otklanjanja poremećaja govora koji proizilaze iz takvih stručnjački isključivih stavova, nije samo stvar ovog trenutka i nije od juče.

Od davnina su se ljudi bavili traženjem uzroka i načinom prevazilaženja poremećaja govora. Pored vrlo ozbiljnih zahvata, osnovanih mišljenja i metodskih postupaka, gotovo su se trajno u oblasti tretiranja problema logopedije provlačili jednostranost i amaterizam koji se i danas tu i tamo susreću, kao da se na području logopedije i njenih pomoćnih nauka za čitav vek ništa kvalitetno novo nije dostiglo.

Još u starom veku počinje interes ljudi za govorne poremećaje, da bi u ranoj srednjem veku, kada je besedništvo smatrano izuzetnom vrlinom, ova oblast angažovala sve više i značajnih ličnosti. Svedočanstva o davnašnjem interesu za govorne smetnje sačuvala su nam i staroindijske vede, istoričar Herodot, filozofi Aristotel, Heraklit, Platon. Tada se javlja i upotreba termina logopedija — što u bukvalnom prevodu sa grčkog znači: logo (s) — govor, a pedia — vaspitanje. Prema tome, značilo bi da logopediju treba da uzmemo kao nauku o vaspitanju govora. Ukoliko je ovo bukvalno značenje, nekad, prvenstveno, to i značilo — pogotovo kad je govor dostizao svoje visoko cenjene i vrhunske vrednosti u besedništvu, u oratorstvu, što se svakako moralo postizati vaspitnim postupkom — ono je kasnije transformisano i dobilo značenje nauke o govornim i glasnim poremećajima.

Kod rimskih filozofa Cicerona, Plutarha, Ovidija, Horacija i drugih nailazimo na interes za ovu temu. Kroz srednji vek će se pojavljivati pojedini postupci u vežbanjima glasa i govora koji će se, sa većim i manjim modifikacijama, održati i do našeg vremena.

Redaće se mnogi autori iz raznih područja misli i funkcije koji će se baviti otklanjanjem poremećaja govora.

Kroz čitavo to dugo vreme — pored ozbiljnih zahvata nekih disciplina i pojedinaca u izučavanju, teoretskom razmatranju i praktičnom otklanjanju poremećaja govora (posebno funkcionalnih poremećaja) — često nailazimo na

jednostranost u tretiranju ove materije. Ona se i danas ovde-onde, gde manje gde više, provlači u teoriji i praksi.

Mnogi koji se ovim poslom bave smatraju da je dovoljno ono što i čemu ih je naučila pojedina pomoćna nauka logopedije. Druge ne poznaju i ne služe se njima.

Otuda i takva šarolikost profila, stručna i obrazovna, lica koja se bave ovim superfinim strukturama.

Podsećanja i na ove, inače dobro poznate stvari neizbežna su, čini mi se i nužna, povodom pojave jedne ovakve knjige.

Jer, ovako obuhvatna i zrela studija sa svojih tri stotine odgovora na pitanja iz oblasti logopedije predstavlja, u stvari, sistem, jedan izuzetan zahvat u verifikovane vrednosti svetske literature i prakse u oblasti patologije govora iz kojeg će mnogi imati šta da nauče, da skrate istraživačke putove, da izbegnu mnoge opasne krivine neinformisanosti — jednom reči da se njime koriste i da, podstaknuti sadržajem i duhom ovog dela, obogate ovu oblast novim istraživanjima, novim sistematizovanjima iskustva.

Na takav zaključak navodi i veliki interes za ovo delo čije je celokupno izdanje rasprodato samo za šest meseci od izlaska iz štampe.

Toman Brajović